

Asia: 1/66/2016

Hallituksen esitys uudeksi laiksi Syyttäjälaitoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Yleisperustelut

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Mietinnössä esitetään, että syyttäjälaitoksesta muodostettaisiin yksi Syyttäjälaitos-niminen virasto ja että se jakautuisi valtakunnansyyttäjän kansliaan ja viiteen syyttäjälueeseen. Tämän lisäksi esityksen tavoitteeksi on tuotu esille muun muassa toiminnan tehostaminen eräissä asiaryhmissä.

Helsingin käräjäoikeus ja Helsingin syyttäjänvirasto ovat jo vuosia kehittäneet yhteistyötä nopeasti käsiteltävissä rikosasioissa sekä ulkomaalaisten tekemien rikosten käsittelemisessä. Käräjäoikeuden toiminta on liittynyt Helsingin syyttäjänviraston ja poliisilaitoksen rikosasioiden esikäsittely-yksikön (REK) toimintaan. Yhteistyötä saadut kokemukset ovat olleet kannustavia ja kokeiluna aloitettu menettely on jäänyt pysyväksi toimintatavaksi. Toimintatapa, jossa nopeasti käsiteltävät asiat keskitetään sekä syyttäjänvirastossa että käräjäoikeudessa on laajennettavissa sovellettavaksi valtakunnallisesti. Toimintatapa on saatujen kokemusten perusteella ollut omiaan vähentämään asioiden uudelleen käsittelytarvetta sekä tehostanut nopeasti käsiteltävien rikosten rikosprosessia ja vapauttanut resursseja vaativien ja laajojen rikosasioiden käsittelyyn.

Olennaista REK-yksikön toiminnassa ei Helsingin käräjäoikeuden näkökulmasta ole niinkään ollut rikosasioiden kirjallisen menettelyn käsittely vaan se seikka, että heti esitutkinnan päättyessä on saatu haastettua ja kutsuttua pääkäsittelyyn hakalasti tavoitettavia vastaajia asian ratkaisemisen uhalla (ns. poissaolokäsittely). Syyttäjähasteen käyttämisestä ei esityksessä ole käsitelty. Syyttäjähasteen käyttäminen on Helsingin käräjäoikeuden käsityksen mukaan kuitenkin käytännössä usein edellytys toimivalle yhden kosketuksen menettelylle. Rikosvastuun toteuttamisen näkökulmasta vielä parempaan lopputulokseen päästäisiin, jos käytettävissä olisi päivystävä syyttäjä

tai syyttäjryhmä, joka voisi edellä tarkoitetuissa jutuissa suorittaa syyteharkinnan ja laatia haastehakemuksen myös virka-ajan ulkopuolella. Nykyisin tämä ei ole riittävässä määrin toteutunut. Syyttäjntoimintojen keskittäminen saattaisi osaltaan parantaa päivystysjärjestelmän toteuttamisen edellytyksiä.

On oletettavaa, että syyttäjälaitoksen esitetyllä organisaatiomuutoksella on mahdollista vastata toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin joustavasti. Syyttäjien resurssien kohdentamisesta sinne, missä niitä kulloinkin eniten tarvitaan, on hyötyä myös kärjäoikeuksien kanssa tehtävälle yhteistyölle.

Yleisperustelut

Näkemyksenne luonnoksessa ehdotettujen lainsäädäntömuutosten arvioituista vaikutuksista

Kärjäoikeus viittaa jäljempänä esittämäänsä.

Toteutuessaan uudistus asettaa vaatimuksia syyttäjälueiden johtamiselle. Kärjäoikeuksien ja syyttäjälueiden yhteistyön sujuvuus edellyttää suoria ja toimivia yhteistyösuhteita. Tarvittaessa muutoksiin on kyettävä reagoimaan nopeasti.

Tehtävät ja organisaatio (luku 1)

Syyttäjälaitoksen organisaatio ja Ahvenanmaan asema

Syyttäjänvirasto on yksi kärjäoikeuden tärkeimmistä yhteistyötahoista. Esitys merkitsee huomattavaa syyttäjntoiminnan keskittämistä. Tämä asettaa entistä suurempia vaatimuksia kärjäoikeuksien ja syyttäjälueiden yhteistyön järjestämiselle.

Syyttäjät ja syyttäjän tehtävät (luku 2)

Syyttäjän virkanimikkeet, toimivalta, tehtävät, nimittäminen ja syyttäjänvaltuuksien antaminen

Nimikkeitä alue- ja erikoissyyttäjä ei voida pitää onnistuneina. Kun lakiehdotuksen 6 §:ssä on lisäksi määräykset erityissyyttäjistä, on olemassa vaara nimikkeiden sotkemisesta.

Syyttäjien tehtäviin, toimivaltaan ja kelpoisuusvaatimukseen kärjäoikeudella ei ole huomautettavaa.

Johtaminen ja asioiden ratkaiseminen (luku 3)

Valtakunnansyyttäjän kanslian ja syyttäjälueiden johtaminen ja asioiden ratkaiseminen

Helsingin kärjäoikeuden asiamäärät ovat suuret ja rikosjuttukanta vaativa. Kärjäoikeuden erityispiirteitä ovat muiden ohessa vastaajien hankala tavoitettavuus ja kansainvälistyminen. Lisäksi merkittävä osa huomattavan laajoista rikosasioita käsitellään nimenomaan Helsingin kärjäoikeudessa. Sen toiminnan kannalta onnistuminen viimeksi tarkoitettujen asioiden käsittelyssä on ratkaisevan tärkeä. Mainitut tekijät asettavat sidosryhmäyhteistyölle koko rikosprosessiketjussa (poliisi, syyttäjä ja kärjäoikeus) huomattavan suuria vaatimuksia. Yhteistyön tulee olla joustavaa, yksinkertaista ja tehokasta. Muutoksiin on kyettävä reagoimaan tarvittaessa hyvinkin nopeasti.

Esitys merkitsee Helsingin kärjäoikeuden kohdalla aikaisempaa suurempaa etäisyyttä syyttäjäalueeseen. Vaarana on, että kärjäoikeuden ja syyttäjäalueen joustava ja välitön yhteistyö muuttuu aikaisempaa muodollisemmaksi ja kankeammaksi.

Toisaalta on todettavissa, että sen syyttäjäalueen, jonka kanssa Helsingin kärjäoikeus tulee työskentelemään, tulee alueellisesti olla suhteellisen pieni ja vastata alueellisesti kärjäoikeusverkoston uudistamista koskevan esityksen mukaisia tulevia Helsingin, Länsi-Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan kärjäoikeuksia. Syyttäjäalueella tulisi vm. esityksen mukaan olemaan vain kolme suurta kärjäoikeutta. Niiden jutuista suurin osa muodostunee pääkaupunkiseudun eli nykyisten Helsingin, Espoon ja Vantaan kärjäoikeuksien jutuista. Mainitut seikat saattavat osaltaan luoda jopa nykyistä paremmat edellytykset toimivalle yhteistyölle sekä yhteisten hyvien käytäntöjen löytämiselle ja omaksumiselle.

Valtakunnansyyttäjän kanslian ja syyttäjäalueiden johtamisen osalta kärjäoikeudella ei ole huomautettavaa.

Erinäiset säännökset (luku 4)

Erityisesti syyttäjän vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus ja virkasyytteen käsittely

Rikosprosessissa tarvittava taustatieto tulee usein syyttäjien kautta varsinaiseen rikosasiaan liittyvien tietojen lisäksi. Sen vuoksi on kannatettavaa, että syyttäjillä tehtäviensä hoitamiseksi täytyy olla laaja tiedonsaantioikeus eri viranomaisten rekistereistä. Laajan tiedonsaantioikeuden vastapainona syyttäjillä täytyy olla vaitiolovelvollisuus ja sen lisäksi vaitiolo-oikeus. Esitys on tältä osin kannatettava.

Esitetystä virkasyytteen käsittelystä kärjäoikeudella ei ole huomautettavaa.

Muuta

Muita huomioita ja kommentteja

Helsingin käräjäoikeuden ja Helsingin kihlakunnansyyttäjänviraston välillä on pyritty edistämään tiedonkulkua muun muassa siten, että käräjäoikeuteen tulee mahdollisimman hyvissä ajoin tieto laajoista ja vaativista rikosasioista. Tämä on välttämätöntä toiminnan suunnittelemiseksi sekä riittävien resurssien osoittamiseksi em. asioihin. Käräjäoikeus ja syyttäjänvirasto ovat myös monin tavoin pyrkineet kehittämään menettely- ja työtapoja molempien yksiköiden kannalta sujuviksi ja tarkoituksenmukaisiksi. Yhteen Syyttäjälaitos-nimiseen virastoon siirryttäessä tulee laitoksen sisällä huolehtia siitä, että isossa yksikössä ja sen syyttäjälueilla otetaan huomioon syyttäjälueiden erityispiirteet ja vakiintuneet, hyviksi koetut järjestelyt.

Nurmi Tuomas
Helsingin käräjäoikeus

Inkinen Jaana
Helsingin käräjäoikeus